

അടുത്തവിശേഷണമായി പറഞ്ഞത് **ما يك يوم الدين** (പ്രതിഫല ദിവസത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ) എന്നാണ്. **ين** (ദീൻ) എന്ന പദത്തിനാണ് ഇവിടെ 'പ്രതിഫലം' എന്നർത്ഥം കൊടുത്തത്. കൂടാതെ, മതം, നടപടിക്രമം, ആചാരം, വിചാരണ, നിയമനടപടി, അനുസരണം, പതിവ് എന്നിങ്ങനെ സന്ദർഭമനുസരിച്ച് അതിന് പല അർത്ഥങ്ങളും വരും. സൃഷ്ടികളുടെ സകല കർമ്മങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ചു വിചാരണ നടത്തി തീരുമാനമെടുക്കുകയും ഓരോരുത്തനും തക്ക പ്രതിഫലം നൽകുകയും ചെയ്യുന്ന ആ മഹാദിനമായ വിയാമത്തുനാളാണ് പ്രതിഫല ദിവസം കൊണ്ടു വിവക്ഷ ചഥ (മലികി) എന്നതിന്റെ സ്മാനത്ത് **ما** (മലികി) എന്നും വായനയുണ്ട്. (*) പ്രതിഫല ദിവസത്തിന്റെ രാജാവ് എന്നായിരിക്കും അപ്പോൾ വാക്കർത്ഥം. രണ്ടായാലും ആ ദിവസത്തിലെ സർവ്വാധിപതിയും ഏകാധിപതിയും അല്ലാഹു മാത്രമായിരിക്കുമെന്ന് താൽപര്യം. പ്രതിഫലത്തിന്റെ ദിവസമെന്നാലെന്താണ് എന്ന് നിനക്കറിയാമോ? എന്നുചോദിച്ചുകൊണ്ട് സൂറത്തുൽ ഇൻഹിതാറിൽ അല്ലാഹു പറയുന്നു: **يوم لا تملك نفس لنفس شيئا والأمر يومئذ لله (الفطار 19)** (സാരം: ഒരാൾക്കും തന്നെ മറ്റൊരാൾക്കും വേണ്ടിയാതെന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയാത്ത ദിവസം! അന്ന് കാര്യം - അഥവാ അധികാരം - അല്ലാഹുവിനായിരിക്കും).

കേവലം മൂന്ന് ചെറു വാക്യങ്ങളിലായി എടുത്തു കാണിച്ച ഈ നാല് വിശേഷണങ്ങളിൽ ഓരോന്നും ദ്വോതിപ്പിക്കുന്ന - അർത്ഥസാരങ്ങളുടെ അഗാധതയും വൈപുല്യവും മനസ്സിരുത്തുന്നപക്ഷം എല്ലാസ്തുതികീർത്തനങ്ങൾക്കും യഥാർത്ഥത്തിൽ അർഹനായുള്ളവൻ അല്ലാഹുവല്ലാതെ മറ്റാരുമില്ലെന്ന് തികച്ചും ബോധ്യപ്പെടുന്നതാണ്. അല്ലാഹുവിന്റെ ഈ നാലു ഉൽകൃഷ്ട ഗുണങ്ങളെയും ഓർമ്മിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു അടിയാൻ അവന് സ്തുതി കീർത്തനം ചെയ്യുമ്പോൾ തന്റെ മുസിലും തന്റെ സമീപത്തും അല്ലാഹു സമിതി ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നുള്ള ഒരു പ്രതീതി ആ അടിയാന്റെ മനസ്സിൽ പ്രകടമാകുന്ന പ്രയോഗം നന്നല്ല. അല്ലാഹുവിന് മാത്രം യോജിക്കുന്ന നാമവിശേഷങ്ങളെല്ലാം തന്നെ സൃഷ്ടികളുടെ പേരായി ഉപയോഗിക്കുന്നത് സൂക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇതെല്ലാം അല്ലാഹുവിനോടുള്ള അനാദരവായിരിക്കുന്നതാണ്.

(*) ഇതുപോലെ ഖുർആനിൽ ചില സ്ഥലത്ത് കാണപ്പെടുന്ന വായനാവ്യത്യാസങ്ങളെപ്പറ്റി മുഖവുരയിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

താണ്. അങ്ങനെ അല്ലാഹുവിനെ അഭിമുഖീകരിച്ചുകൊണ്ട് അവൻ പറയുകയാണ്. **إياك نعبد وإياك نستعين** (നിന്നെ മാത്രം ഞങ്ങൾ ഞാനും എന്നപ്പോലെയുള്ള സത്യവിശ്വാസികളെല്ലാവരും - ആരാധിക്കുന്നു. നിന്നോട് തന്നെ ഞങ്ങൾ സഹായം തേടുകയും ചെയ്യുന്നു. അതെ, മേൽ പ്രസ്താവിച്ച അത്യുൽകൃഷ്ട ഗുണങ്ങളോട് കൂടിയവൻ നീയല്ലാതെ ആരുമില്ലെന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് ബോധ്യമാണ്; അതുകൊണ്ട് ഞങ്ങളുടെ ആരാധനകളും സഹായാർത്ഥനകളും നിന്റെ മുസിൽ മാത്രമേ ഞങ്ങൾ അർപ്പിക്കുകയുള്ളൂവെന്ന് ഞങ്ങളിതാ ഉറപ്പിച്ചു പറയുന്നു എന്ന് താൽപര്യം.

عباد (ഇബാദത്ത്)ന്റെ വിവർത്തനമായിട്ടാണ് 'ആരാധന' എന്ന വാക്ക് നാം ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്.

نستعين എന്ന ക്രിയയുടെ മൂലധാതുവായ **استعان** (ഇസ്തിആനത്ത്)ന്റെ വിവർത്തനമായി 'സഹായം തേടുക' എന്നും ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. എല്ലാ പ്രവാചകന്മാരുടെയും പ്രബോധന വിഷയങ്ങളിൽ വെച്ച് ഏറ്റവും മൗലിക പ്രധാനമായ വിഷയം തൗഹീദ് (ഏകദൈവ സിദ്ധാന്തം) ആണല്ലോ. തൗഹീദിന്റെ കാതലായ വശമത്രെ ആരാധനയിലും സഹായാർത്ഥനയിലുമുള്ള തൗഹീദ്. എന്നാൽ പിൽകാല മുസ്ലിംകൾക്കിടയിൽ വളരെയേറെ തെറ്റിദ്ധാരണയും വ്യതിയാനവും വന്നുപോയിട്ടുള്ള വിഷയവും അതാണ്. അങ്ങനെ തൗഹീദിന്റെ അടിത്തറക്കു തന്നെയും കോട്ടംതട്ടിക്കുന്ന എത്രയോ അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും ആശയാദർശങ്ങളും, ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളും സമുദായമധ്യേ കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു. ഒരു പൂർണ്ണമായ ശുദ്ധീകരണത്തിന് സാധ്യമാകാത്തവിധം സമുദായത്തിൽ അവ വേരുന്നിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. **معاد الله** (അല്ലാഹുവിൽ ശരണം!)

നിലണ്ടുകൊണ്ട് പരിശോധിച്ചാൽ 'ഇബാദത്ത്' (**عباد**) എന്ന പദത്തിന് പല അർത്ഥങ്ങളും കാണാം. 'അനുസരണം, പൂണ്യകർമ്മം, കീഴ്പ്പെടൽ, ഭക്തി അർപ്പിക്കൽ, വഴിപാട്, താഴ്മ പ്രകടിപ്പിക്കൽ' എന്നിങ്ങനെയും, 'വണക്കം, ആരാധന, പൂജ, സേവ, പ്രീതിപ്പെടുത്തൽ, എന്നിങ്ങനെയും അർത്ഥങ്ങൾ കാണും. (*) ഈ അർത്ഥങ്ങളിലെല്ലാം തന്നെ വിനയത്തിന്റെയും താഴ്മയുടെയും അംശം അന്തർഭവിച്ചു കാണാം. എന്നാൽ 'ശറഇ'ന്റെ (മതത്തി

الطاعة، الخضوع، الخشوع، التذلل، التمسك، ونحوها

* Worship, adoration, piety, servitude, godliness, submission മുതലായവയും.

ന്റെ) സാങ്കേതികാർത്ഥത്തിലുള്ള അതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം ശരിക്കും വ്യക്തമാക്കുന്ന ഒറ്റവാക്ക് മലയാളത്തിൽ കാണുന്നില്ല. ഉള്ളവയിൽപ്പെച്ച് കൂടുതൽ അനുയോജ്യമായതെന്ന നിലക്ക് 'ആരാധന' എന്ന് പരക്കെ അതിനു വിവർത്തനം നൽകപ്പെട്ടുവരുന്നു. താഴ്മയുടെയും ഭക്തി ബഹുമാനത്തിന്റെയും അങ്ങയറ്റം പ്രകടിപ്പിക്കുക - اقصى غاية التذلل والخشوع - എന്നാണ് മതത്തിൽ അതിനു അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്ന വിവക്ഷ. ഖുർആൻ വ്യാഖ്യാതാക്കളും, ഇസ്‌ലാമിലെ പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠന്മാരും- വാക്കുകളിൽ അൽപസംഖ്യ വ്യത്യാസങ്ങൾ കണ്ടെക്കാമെങ്കിലും- മുൻ കാലം മുതൽക്കേ 'ഇബാദത്തി'നു നൽകിവരുന്ന നിർവചനം അതാണ്.

ഭാഷാപരമായും മതപരമായുമുള്ള അതിന്റെ അർത്ഥങ്ങളെപ്പറ്റി ഇമാം ഇബ്നു കമീർ(റ) അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധ തഫ്സീർ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: والعبادة في اللغة من الذلة يقال طريق معبد وبعبير اى مذل

സാരം: ഭാഷയിൽ ഇബാദത്ത് എന്നാൽ, നിന്യതയിൽ- അഥവാ താഴ്മയിൽ- നിന്നുണ്ടാകുന്നതാണ്. 'മുഅബ്ബദായ' വഴി എന്നും 'മുഅബ്ബദായ' ഒട്ടകമെന്നും പറയപ്പെടാറുണ്ട്. അതായത് 'മുദല്ലലായ' (അധികമായി ഉപയോഗിച്ച് ഒതുക്കവും പാകതയും വരുത്തപ്പെട്ടത്) എന്നർത്ഥം. 'ശറഇ'ലാകട്ടെ സ്നേഹത്തിന്റെയും ഭക്തിയുടെയും ഭയത്തിന്റെയും പൂർണ്ണതയെ ഒരുമിച്ച് കൂട്ടുന്ന (ഒത്തിണക്കുന്ന) കാര്യത്തിന് പറയപ്പെടുന്ന വാക്കാണ്. താഴ്മയിൽ നിന്നും വിനയത്തിൽ നിന്നും മാത്രമല്ല സ്നേഹത്തിൽ നിന്നും ഭയപ്പാടിൽ നിന്നും കൂടിയാണ്- ഇബാദത്ത് രൂപം കൊള്ളുന്നതെന്നത്രെ ഇബ്നു കമീർ(റ) ചൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നത്. അപ്പോഴേ താഴ്മയും ഭക്തിബഹുമാനവും അങ്ങയറ്റത്തേതാകുകയുള്ളൂ എന്നാണതിന്റെ സൂചന. അല്ലാഹു അല്ലാത്തവരെ ആരാധിക്കുന്നവർ അവരുടെ ആരാധ്യവസ്തുക്കളെ അത്യധികം സ്നേഹിക്കുകയും ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്നാണ് അവയോടുള്ള താഴ്മയും ഭക്തിയും ഉടലെടുക്കുന്നതും. സാധാരണമായ കാര്യകാരണ ബന്ധങ്ങൾക്കതീതമായി ഏതെങ്കിലും അദ്യശ്യശക്തി ഒരു വസ്തുവിലുണ്ടെന്ന് വിശ്വസിക്കപ്പെടുമ്പോഴായിരിക്കും അതിനെക്കുറിച്ചുള്ള സ്നേഹവും ഭയവും അത്യധികമായിത്തീരുന്നത്. മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, ഈ വിശ്വാസത്തിൽ നിന്ന് ഉടലെടുക്കുന്ന താഴ്മയുടെയും ഭക്തി ബഹുമാനത്തിന്റെയും പ്രകടനമാണ് ഇബാദത്താകുന്ന

ആരാധന. സത്യിദ് റശീദുരിളാ മുതലായവർ ചൂണ്ടിക്കാട്ടിയതുപോലെ സ്നേഹം കൊണ്ടോ പ്രേമം കൊണ്ടോ ഒരാം മറ്റൊരാൾക്ക് ചെയ്യുന്ന താഴ്മയും അധികാരശക്തിയോ അക്രമമോ ഭയന്നോ, വല്ല കാര്യലാഭവും പ്രതീക്ഷിച്ചോ ഒരാം മറ്റൊരാൾക്ക് ചെയ്യുന്ന താഴ്മയും-അത്രെ വമ്പിച്ചതായാലും- അതിനൊന്നും ഇബാദത്ത് എന്ന് പറയപ്പെടാറില്ല. കാരണം, അവയൊന്നും അദ്യശ്യമായ ഒരു കഴിവിലുള്ള വിശ്വാസത്തിൽ നിന്ന് ഉടലെടുത്തതല്ല.

സ്നേഹത്തിന്റെയും ഭയഭക്തിയുടെയും സമ്മേളനത്തിൽ നിന്നാണ് ഇബാദത്തിന്റെ ഉത്ഭവമെന്ന് വരുമ്പോൾ ഇബാദത്ത് ചെയ്യപ്പെടുന്ന ആളുടെ- അല്ലെങ്കിൽ വസ്തുവിന്റെ-കൽപ്പനാ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ചോ അറിവോടും തൃപ്തിയോടും കൂടിയോ ഉണ്ടാകുന്ന പ്രകടനങ്ങളേ ഇബാദത്താകുകയുള്ളൂവെന്നില്ലെന്ന് വ്യക്തമാണ്. അത്രയുമല്ല, ചിലപ്പോൾ ആരാധ്യന്റെ ഉപദേശനിർദ്ദേശങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമായി പോലും അതുണ്ടാവാം. മരണപ്പെട്ടു പോയ മഹാത്മാക്കൾക്ക് പലരും ഇബാദത്ത് ചെയ്തുവരുന്നുണ്ട്. ആ മഹാത്മാക്കൾ അതറിയാതെയോ തൃപ്തിപ്പെടുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. ഈസാ(അ) നബിക്ക് ക്രിസ്ത്യാനികൾ ഇബാദത്ത് ചെയ്യുന്നു. അദ്ദേഹം ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ലെന്ന് മാത്രമല്ല അദ്ദേഹം പ്രബോധനം ചെയ്തിരുന്ന തൗഹീദിനു കടകവിരുദ്ധവുമാണത്. വിഗ്രഹങ്ങളാണെങ്കിൽ തങ്ങളുടെ ആരാധകരെപ്പറ്റിയോ ആരാധനയെപ്പറ്റിയോ അറിയാനുള്ള ഗ്രന്ഥശക്തിപോലും അവക്കില്ല. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ അങ്ങയറ്റത്തെ സ്നേഹം, ബഹുമാനം, ഭയം, ഭക്തി, താഴ്മ, വിനയം, അദ്യശ്യമായ കഴിവിലുള്ള വിശ്വാസം ആദിയായവയുടെ സമ്മേളനത്തിൽ നിന്നാണ് ഇബാദത്ത് ഉരുത്തിരിയുന്നത്.

അല്ലാഹു പറയുന്നു: ومن الناس من يتخذ من دون الله اندادا يحبونهم - حب الله - (മനുഷ്യരിലുണ്ട് ചിലർ, അവർ അല്ലാഹുവിനു പുറമെ ചില സമന്മാരെ സ്വീകരിക്കുന്നു. അല്ലാഹുവിനെ സ്നേഹിക്കുന്നതുപോലെ അവർ അവരെ സ്നേഹിക്കുന്നു. വിശ്വസിച്ചവരാകട്ടെ, അല്ലാഹുവിനോടു ഏറ്റവും ശക്തിമത്തായ സ്നേഹമുള്ളവരായിരിക്കും. (അൽബഖറ: 165), വീണ്ടും പറയുന്നു: قل ان كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم الله - الخ (പറയുക: നിങ്ങൾ അല്ലാഹുവിനെ സ്നേഹിച്ചുവരുന്നുവെങ്കിൽ നിങ്ങൾ എന്നെ പിൻപറ്റുവിൻ. എന്നാൽ അല്ലാഹു നിങ്ങളെ സ്നേഹിക്കുകയും നിങ്ങളുടെ പാപങ്ങൾ നിങ്ങൾക്കു പൊരുത്തുതരികയും ചെയ്യുന്നതാണ്. (ആലൂഇംറാൻ 31). ബഹു

ദൈവ വിശ്വാസികളെ സംബന്ധിച്ച് മറ്റൊരിടത്തു പറയുന്നു: **وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ** (അല്ലാഹുവിനു പുറമെയുള്ളവരെക്കുറിച്ച് അവർ നിന്നെ ഭയപ്പെടുത്തുന്നു (സൂമർ:36). സത്യവിശ്വാസികളോടായി പറയുന്നു: **وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ** (നിങ്ങൾ സത്യവിശ്വാസികളാണെങ്കിൽ എന്നെ ഭയപ്പെടുത്തിയവർ (ആലുഇംറാൻ 175).

ഈ അടുത്ത കാലംവരെ മുസ്ലിംകൾക്കിടയിലും ഇസ്ലാമിക വിജ്ഞാന സാഹിത്യങ്ങളിലും 'ഇബാദത്തി'ന് പൊതുവെ അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടവനുമേൽക്കുണ്ടാകാത്ത വിവരണങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമായി ഇപ്പോൾ ചില കക്ഷികൾ അതിന് 'അനുസരണം' എന്നും മറ്റുമൊക്കെ അർത്ഥം കൽപ്പിക്കുകയും തദടിസ്ഥാനത്തിൽ അവരുടെതായ പല പുതിയ വാദഗതികളും പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് പൊതുവെ അറിയാവുന്നതാണ്. ആ അർത്ഥത്തെപ്പറ്റിയും അതിലടങ്ങിയ വൈകല്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും ഇവിടെ ഒരു ചർച്ചക്ക് മുതിരുന്നില്ല. മുതിരുന്നപക്ഷം അത് കുറെ ദീർഘിച്ചുപോകും. പല പണ്ഡിതന്മാരും, ഗ്രന്ഥകർത്താക്കളും അതിനെ ചെല്ലിക്കളയുകയും വിമർശിക്കുകയും ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. സത്യാന്വേഷികൾക്ക് കാര്യം ഗ്രഹിക്കുവാൻ മുകളിൽ വിവരിച്ചതുകൊണ്ട് തന്നെ സാധിക്കുകയും ചെയ്യും. **ان شاء الله**

عبادة (ഇബാദത്തി)ന് അർത്ഥം പറയുമ്പോൾ ചില പണ്ഡിതന്മാർ അറബിയിൽ അതിന് **عبادة** (താഅത്ത്) എന്ന് പറഞ്ഞുകാണും. ഈ വാക്കിന് 'അനുസരണം' എന്നർത്ഥമുണ്ട് താനും. ഇതാണ് ഇക്കൂട്ടർ അതിന് എടുത്തുകാണിക്കാറുള്ള ഒരു പ്രധാന തെളിവ്. വാസ്തവത്തിൽ കൽപന അനുസരിക്കുക എന്ന അർത്ഥത്തിലല്ല അവർ അത് ഉപയോഗിക്കാറുള്ളത്. പുണ്യപ്പെട്ട കാര്യം- അഥവാ സാമേധയാ ചെയ്യുന്ന സൽക്കർമ്മം- എന്ന അർത്ഥത്തിലാണ് അവർ ഉപയോഗിക്കുന്നത്. കൽപ്പന അനുസരിക്കുക- അല്ലെങ്കിൽ നിയമം അനുസരിക്കുക- എന്ന അർത്ഥത്തിലാകുമ്പോൾ അതിന്റെ ക്രിയാരൂപം **عطا** (അതാഅ) എന്നായിരിക്കും. (*) പുണ്യം ചെയ്യുകയെന്നും സാമേധയാ നല്ല കാര്യം ചെയ്യുകയെന്നും അർത്ഥമാകുമ്പോൾ ക്രിയ **عطو** (താഇഅ) എന്നായിരിക്കും. ഉപയോഗിക്കുക പതിവ്. ഐഹികമായ (സുന്നത്ത്) നമസ്കാരം പോലെയുള്ള നിർബന്ധമല്ലാത്ത പുണ്യകർമ്മം ചെയ്യുക എന്നാണ് അതിന്റെ സുപരിചിതമായ അർത്ഥമെന്ന് ഇമാം റാഗിബ്(റ) പ്രത്യേകം

(*) قال في المنجد: يقال امره فاطع بالالف لا غير وقال اطاعه وطاعة انقاد له

ചൂണ്ടിക്കാട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഏതാണ്ട് അതുപോലെത്തന്നെ ഖാമൂസ് എന്ന പ്രസിദ്ധ നിഘണ്ടുവിൽ അതിന്റെ കർത്താവ് ഹൈറുസാബാദി(റ)യും പറഞ്ഞുകാണാം. 2:15ലും 2: 184ലും കാണാവുന്നതുപോലെ **تَطَوَّعَ خَيْرًا** എന്നു പറയുമ്പോൾ നിർബന്ധമല്ലാത്ത നല്ല കാര്യം സാമേധയാ ചെയ്തു എന്നല്ലാതെ നല്ലതായ അനുസരണം അനുസരിച്ചു എന്ന് അർത്ഥം വരുന്നതല്ല. ആരും അങ്ങനെ പറയാനുമില്ല.

ഖുർആന്റെ വാക്കർത്ഥങ്ങൾക്ക് വേണ്ടി പ്രത്യേകം തയ്യാറാക്കപ്പെട്ടതും എല്ലാവരും അംഗീകരിച്ചുവരുന്നതുമായ വിലപ്പെട്ട ഒരു നിഘണ്ടുവാണ് ഇമാം റാഗിബ്(റ)ന്റെ 'അൽ മുഹ്റദാത്ത്' (المفردات) അതിൽ അദ്ദേഹം പറയുന്നു: **العبودية اظهار التذلل والعبادة ابلاغ لانها غاية التذلل ولا يستحقها الا من له العبودية** (ഉബുദിയ്യത്ത്- അടിമത്വം- എന്നാൽ താഴ്മ പ്രകടിപ്പിക്കലാണ് 'ഇബാദത്ത്' അതിനേക്കാൾ ശക്തിയേറിയതാണ്. കാരണം അത് അങ്ങേയറ്റത്തെ താഴ്മ കാണിക്കലാണ്. അങ്ങേയറ്റം അനുഗ്രഹം ചെയ്യുവാൻ കഴിവുള്ളവനല്ലാതെ അതിന് അവകാശമില്ല. അത് അല്ലാഹുവാണുതാനും. അതുകൊണ്ടാണ് അവനല്ലാതെ ഇബാദത്ത് ചെയ്യരുതെന്ന് അവൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതും.) ഇതിൽ നിന്ന് 'ഇബാദത്തും' 'ഉബുദിയ്യത്തും' (العبادة والعبودية) തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം വ്യക്തമാകുന്നു. അതായത് ഉബുദിയ്യത്തിനേക്കാൾ പ്രത്യേകമായതും ഉബുദിയ്യത്തിനെക്കാൾ ശക്തമായതും (اخص منها وابلغ) ആയ ഒന്നാണ് ഇബാദത്ത്. മാത്രമല്ല

عب (അബദ) എന്ന ക്രിയക്കുമാത്രമേ 'ഇബാദത്ത്' എന്ന ധാതുരൂപം വരികയുള്ളൂ. ഉബുദിയ്യത്ത് ആകട്ടെ **عَبَّ** **عَبَّ** (മധ്യത്തിലെ അക്ഷരത്തിന് 'അ'കാരമായും 'ഉ'കാരമായും) എന്നീ രണ്ട് ക്രിയാരൂപങ്ങളുടെയും ധാതുരൂപമായി വരികയും ചെയ്യും. **عَبَّ** (حَفَّط) യുടെ ധാതുവാകുമ്പോൾ അതിനും 'ഇബാദത്തി'ന്റെ അർത്ഥം തന്നെയായിരിക്കും. അപ്പോൾ അത് സകർമകരൂപത്തിലുള്ളതും (مُعَدَّ) ആയിരിക്കും. **عَبَّ** (حَفَّط) യുടേതാകുമ്പോൾ അടിമത്വം എന്നുമായിരിക്കും. അർത്ഥം. ഇപ്പോൾ ആ ക്രിയ അകർമക ക്രിയയും (حَفَّط) ആയിരിക്കും. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ 'അബദ' എന്ന ക്രിയയും അതിൽനിന്നുള്ള പദങ്ങളും ആരാധിക്കുക എന്ന അർത്ഥത്തിൽ മാത്രം ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. 'അബുദ' എന്ന ക്രിയയും അതിൽ നിന്നുള്ള പദങ്ങളും അടിമത്വം- അഥവാ അടിമയായിരിക്കൽ - എന്ന അർത്ഥത്തിൽ മാത്രം ഉപയോഗിക്ക

പ്പെടുന്നു. 'ഉബുദിയ്യത്ത്' ആകട്ടെ രണ്ട് ക്രിയാരൂപങ്ങളുടെയും ധാതുവായി വരുന്നതുകൊണ്ട് 'ആരാധന' എന്നും അടിമത്വം എന്നുമുള്ള അർത്ഥങ്ങളിലും വരും. ഈ വ്യത്യാസങ്ങളെ വസ്തുനിഷ്ഠമായി മനസ്സിലാക്കാതിരിക്കുകയോ, ഗൗനിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണ് ചില എന്ന വാക്കിന് ഭാഷാർത്ഥങ്ങൾ പറയുമ്പോൾ, അടിമത്വം അടിമവേല, അടിമവൃത്തി എന്നു മൊക്കെ അർത്ഥം പറയപ്പെട്ടുവരുന്നത്. വാസ്തവത്തിൽ عبيد നല്ലൊരു ചില നു അങ്ങിനെ ഭാഷയിലും അർത്ഥമില്ല.

അങ്ങേയറ്റത്തെ സ്നേഹബഹുമാനത്തിനും ഭയഭക്തിക്കും അർഹനായുള്ള ഏക മഹാശക്തി അല്ലാഹുമാത്രമാണെന്ന് മേൽ പ്രസ്താവിച്ച നാല് ഗുണവിശേഷങ്ങളിൽ നിന്നും സ്പഷ്ടമായല്ലോ. അതിനെത്തുടർന്ന് ആരാധനക്കും സഹായാർത്ഥനക്കും യഥാർത്ഥത്തിൽ അർഹനായുള്ളവൻ നീ ഒരുവനേയുള്ളൂവെന്ന് ഏറ്റുപറയലും മറ്റാരുടെ മുമ്പിലും അതു രണ്ടും ഞങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുകയില്ലെന്ന പ്രതിജ്ഞയുമാണ് ഈ(4-ാം) വചനത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്. നമസ്കാരത്തിലും നമസ്കാരത്തിനു പുറത്തുമായി ഓരോ സത്യവിശ്വാസിയും പല പ്രാവശ്യം ഇതാവർത്തിച്ചു പറയേണ്ടതുണ്ട്. അല്ലാഹുവിന്റെ സ്തുതികീർത്തനമായി ആരംഭിക്കുകയും അവനോടുള്ള മഹത്തായ ഒരു പ്രാർത്ഥനയായി അവസാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന (അതെ, സുറത്തുൽ ഹദ് എന്നും സുറത്തു ദുആ എന്നും കൂടി പറയപ്പെടുന്ന) ഈ അധ്യായത്തിൽ ആ രണ്ടിനുമിടക്ക് വെച്ച് അവൻ അടിയാൻ അവനെ അഭിമുഖീകരിച്ചു കൊണ്ട് സമർപ്പിക്കുന്ന ഈ പ്രതിജ്ഞ എത്രത്തോളം ഗൗരവമേറിയതാണെന്ന് ആലോചിച്ചു നോക്കുക! ഇത് കണക്കിലെടുത്തുകൊണ്ടാണ് 'സാകാര്യ സംഭാഷണത്തിന്റെ - അഥവാ കൂടിക്കാഴ്ചയുടെ - അധ്യായം (سورة المناجاة) എന്നും കൂടി ഈ സുറത്തിന്നു പേർ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.

ഇനി, وياك نستعين (നീനോട് മാത്രം ഞങ്ങൾ സഹായം തേടുകയും ചെയ്യുന്നു) എന്ന വാക്യത്തെക്കുറിച്ചാണ് ചിലത് മനസ്സിലാക്കുവാനുള്ളത്. ഏതെല്ലാം കാര്യങ്ങളിലുള്ള സഹായത്തിനാണ് അർത്ഥിക്കുന്നതെന്ന് ഇതിൽ വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ആ സ്ഥിതിക്ക് ഏതെല്ലാം കാര്യത്തിൽ സഹായത്തിന് ആവശ്യമായിരിക്കുമോ അതിലെല്ലാം സഹായമർത്ഥിക്കുന്നു എന്ന് വെക്കുവാനാണ് ന്യായം. സാഹിത്യശാസ്ത്രത്തിൽ (علم البلاغة) രണ്ട് അംഗീകരിക്കപ്പെട്ട പൊതുതത്വമാണിത്. മിക്കവാറും ചുരുങ്ങിയ വ്യാഖ്യാതാക്കളുടെ അഭിപ്രായവും ഇതുതന്നെ. ഇതിന്റെ തൊട്ടുമുമ്പത്തെ വാക്യത്തിൽ ആരാധനയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കുകൊണ്ട് ആരാധനാ കർമ്മങ്ങൾ യഥാവിധി സീകരിക്കുവാനുള്ള സഹായാർത്ഥന ഇതിൽ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്ന് തീർച്ചയായും പറയാം. മനുഷ്യന്റെ കടമകളിൽ വെച്ച് പരമപ്രധാനമായ കടമയും അല്ലാഹുവിനെ മാത്രം ആരാധിക്കലാണല്ലോ. അത് വേണ്ടതുപോലെ നിറവേറ്റുവാനുള്ള ശേഷിയും ഭാഗ്യവും സാഹചര്യവുമെല്ലാം അല്ലാഹുവിൽ നിന്നുതന്നെ ലഭിക്കേണ്ടതുമാണ്. പക്ഷെ അതുകൊണ്ട് - ചില വ്യാഖ്യാതാക്കൾ പറഞ്ഞുകാണുന്നത് പോലെ - അതിനുവേണ്ടി മാത്രമുള്ള സഹായാർത്ഥനയാണെന്നു വെച്ച് അതിനെ പരിമിതപ്പെടുത്തേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ല.

ഐഹികം, പാരത്രികം, മതപരം, ലൗകികം, എന്നിങ്ങനെയുള്ള തരവ്യത്യാസം കൂടാതെ സകല കാര്യങ്ങൾക്കും അല്ലാഹുവിന്റെ സഹായം അനിവാര്യമാകുന്നു. സാധാരണഗതിയിൽ സ്വന്തം കഴിവിലോ മനുഷ്യകഴിവിലോ പെട്ടതായി കരുതപ്പെടുന്ന കാര്യങ്ങളും ഇതിൽ നിന്നൊഴിവല്ലതന്നെ. ഒരു ഉദാഹരണം കൊണ്ട് ഇത് മനസ്സിലാക്കാം. എഴുത്തും വായനയും അറിയുന്ന ഒരാൾക്ക് ഒരു കത്തെഴുതുവാൻ ഒറ്റനോട്ടത്തിൽ ഒരു പേന, അൽപം മഷി, ഒരു കടലാസ്സുകഷണം ഇത്രയേ വേണ്ടൂ. അൽപം ആലോചിച്ചുനോക്കൂ. ആ പേന കയ്യിലെടുക്കുവാൻ, അത് പിടിച്ചെഴുതുവാൻ, ഉദ്ദിഷ്ട കാര്യങ്ങൾ മനസ്സിൽ തോന്നുവാൻ, അതിനുള്ള വാക്കുകൾ ഓർമ്മവരുവാൻ, അവ പിഴക്കാതെ രേഖപ്പെടുത്തുവാൻ - അങ്ങനെ പലതും പലതും - അയാൾക്ക് സാധ്യമാകേണ്ടതുണ്ട്. ഇവയിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിന് തടസ്സം നേരിടുമാറുള്ള കാര്യങ്ങളിൽ നിന്ന് അയാൾ രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കേണ്ടതുമാണ്. കൈക്ക് ഒരു വിറയൽ, അല്ലെങ്കിൽ ഒരു വേദന, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും ഒരപകടം എന്നിങ്ങനെ ഓർക്കാപ്പറ്റത് നേരിടാവുന്ന എത്രയെത്ര കാര്യങ്ങളിൽ നിന്ന് അയാൾ സുരക്ഷിതനായിരിക്കണം? ആലോചിച്ചുനോക്കുക! ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ ഏതൊരു നിസ്സാരകാര്യത്തിലും അതിനുള്ള എല്ലാ സാഹചര്യവും ചുറ്റുപാടും അല്ലാഹുവിൽ നിന്നുതന്നെ ലഭിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് സൂഷ്ടികളിൽ നിന്ന് ലഭ്യമല്ലാത്തതും അല്ലാഹുവിൽ നിന്ന് അഭ്യശ്യമായി മാത്രം ലഭിക്കുന്നതുമായ സഹായമാണ് ഇവിടെ ഉദ്ദേശ്യമെന്ന് മൊത്തത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാം. അതുകൊണ്ടാണ് 'നീനോട് മാത്രം ഞങ്ങൾ സഹായം തേടുന്നു' എന്നു പറയുന്നത്. അഭ്യശ്യമായ കഴിവ് അല്ലാഹുവിന് മാത്രമാകുകൊണ്ട് മറ്റാരോടും

യവും ഇതുതന്നെ. ഇതിന്റെ തൊട്ടുമുമ്പത്തെ വാക്യത്തിൽ ആരാധനയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കുകൊണ്ട് ആരാധനാ കർമ്മങ്ങൾ യഥാവിധി സീകരിക്കുവാനുള്ള സഹായാർത്ഥന ഇതിൽ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്ന് തീർച്ചയായും പറയാം. മനുഷ്യന്റെ കടമകളിൽ വെച്ച് പരമപ്രധാനമായ കടമയും അല്ലാഹുവിനെ മാത്രം ആരാധിക്കലാണല്ലോ. അത് വേണ്ടതുപോലെ നിറവേറ്റുവാനുള്ള ശേഷിയും ഭാഗ്യവും സാഹചര്യവുമെല്ലാം അല്ലാഹുവിൽ നിന്നുതന്നെ ലഭിക്കേണ്ടതുമാണ്. പക്ഷെ അതുകൊണ്ട് - ചില വ്യാഖ്യാതാക്കൾ പറഞ്ഞുകാണുന്നത് പോലെ - അതിനുവേണ്ടി മാത്രമുള്ള സഹായാർത്ഥനയാണെന്നു വെച്ച് അതിനെ പരിമിതപ്പെടുത്തേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ല.